

LUNDS UNIVERSITET

Socialhögskolan

SOA 205G

Magisteruppsats, ht 2007

De sista entusiasterna?

– en studie av medborgarnas engagemang

under ett decennium i

Åsele, Borrby, Hasslarp och Tving

Jenny Ögren

Handledare: Kerstin Svensson

Abstract

Author: Jenny Ögren

Title: The last enthusiasts? – a study of citizens' commitment during one decade in Åsele, Borrby, Hasslarp and Tving [translated title]

Supervisor: Kerstin Svensson

Assessor: Hans Swärd

The purpose of this study was to examine how commitment to a cause on a local basis had developed in four smaller groups during one decade. In 1996 I interviewed representatives in Åsele, Borrby, Hasslarp and Tving about their commitment and *citizen initiative*. Now, ten years later, I followed it up by interviewing them again. I wanted to know if the groups/associations still existed, if they had achieved their goals as they were pronounced ten years ago and how a strong commitment on a local basis can develop during ten years. Which phenomena decide whether the group develop or phase out? I use the term *citizen commitment* instead of *citizen initiative* to stress the fact that it is no longer an initiative but an on-going commitment. I have looked at the commitment from three levels:

- 1) Micro – private reasons for commitment/activism
- 2) Meso – relations between the member/activist and the organization/group/team
- 3) Macro – relations between the association and the society

I found that the commitment had developed in quite different directions:

- The support group in Borrby did not exist any more. Their work was done when the convicted youths had served their sentences. My respondent was clear on the fact that the inhabitants in the village of Borrby wanted to put this story behind.
- The village interest associations in Hasslarp and Tving still existed, but had some problems of finding activities that attracted members and people living in the neighbourhood.
- The association Sincaris Vänner in Åsele, still existed at the time for my interview (autumn 2006), but planned to soon phase out their work for the two Turkish families since the children now are grown up and they seem to manage on their own.

To reflect my findings I have mainly used a theory about involvement in voluntary organizations developed by sociologist Anders P Lundberg. My conclusion is that the stronger the members of a group share common values, the stronger the possibility to reach a successful involvement with i.e. political influence. I also found that despite some of the respondents contrary opinions the groups have achieved at least some goals over the years. Perhaps they just needed someone “from outside” to help them see that.

Key words: commitment, voluntary, non-profit organizations, shared values.

Innehållsförteckning

	Sida
<i>Förord</i>	2
1. Inledning	3
1.1 Problemformulering med syfte och frågeställningar	3
1.2 Metod och urval	5
2. Olika perspektiv på engagemang	7
2.1 Engagemangets olika nivåer	7
2.1.1 Mikronivå	8
2.1.2 Mesonivå	10
2.1.3 Makronivå	13
2.2 Sammanfattning	14
3. Åsele, Borrby, Hasslarp och Tving tio år senare	15
3.1 Åsele	15
3.1.1 1996 – Solidaritet och kamp	15
3.1.2 2006 – Måluppfyllelse och avveckling	16
3.2 Borrby	19
3.2.1 1996 – Solidaritet och kriminalitet	19
3.2.2 2006 – Klart slut	21
3.3 Hasslarp	22
3.3.1 1996 – En byförening föds	22
3.3.2 2006 – Byförening att räkna med	23
3.4 Tving	26
3.4.1 1996 – Gammal byförening, ny fråga	26
3.4.2 2006 – ”Nu har vi inte ens en valberedning”	27
3.5 Slutsatser från 1996 års studier	29
4. Varför engagemang?	29
4.1 Det personliga motivet – mikronivå	29
4.2 Samspelet mellan individen och gruppen – mesonivå	31
4.3 Det omgivande samhällets roll för engagemanget – makronivå	36
5. De sista entusiasterna – eller de nya pionjerna?	38
<i>Referenslista</i>	40
<i>Bilagor</i>	
Bilaga 1 – Intervjumanual	

Förord

Det finns föreningsmänniskor och så finns det andra. Vi som hellre gör någonting tillsammans och försöker påverka under devisen ”tillsammans är vi starka” istället för att ensam knyta handen i byxfickan. Vi som försöker formulera en vision om en bättre lösning för någonting istället för att stillatigande titta på eller likgiltigt hålla med. Vi som tar tillvara vår demokratiska rätt att uttrycka en åsikt hur naiv andra än kan tycka att den är. Mitt aktiva föreningsliv har inte bara gett mig vänner och minnen för livet utan också den demokratiska uppfostran i samhällsfrågor som är så nödvändig för självförtroendet och all kollektiv påverkan. Det är en erfarenhet och en förmåga man inte kan få på annat sätt än just genom att delta i ett aktivt föreningsliv. Perspektiv vidgas och världar öppnas.

Mitt varma tack till Nils-Åke Borg, Gunnel Linné, Peter Pedersen och Ulla Jeansson. Utan er och era uppriktiga svar på mina nyfikna frågor hade det inte blivit någon uppsats. Lycka till med era egna engagemang – vilka vägar det än tar. Och tack, med viss avundsamhet, till Anders P Lundberg som skrivit den avhandling jag själv ev hade velat skriva någon gång i framtiden...

Tack också till kursföreståndare Verner Denvall och min handledare Kerstin Svensson för ert tålamod under sisådär två och ett halvt år. Kerstin lärde jag känna för över tio år sedan när jag genomförde min praktiktermin på frivården i Ystad. Jag är stolt och glad över att fortfarande ha kontakt med dig, Kerstin!

Slutligen ett kärleksfullt tack till familjen. Ni har också visat prov på stort tålamod då jag emellanåt tappat tron på min skrivförmåga. Ni upphör aldrig att engagera mig.

Stockholm december 2007

Jenny Ögren

(f d Hulth)

1. Inledning

År 1996 skrev jag c-uppsatsen ”När man blir tillräckligt förbannad så blir man ju stark – en uppsats om medborgarinitiativ i Åsele, Borrby, Hasslarp och Tving” som en del av studierna på Socialhögskolan i Lund. Jag hittade verkligen mitt ämne och trivdes därför väldigt bra med att samla in material och skriva ihop den. Jag har alltid fascinerats av hur mycket tid och engagemang människor är villiga att lägga ned helt ideellt på en sak de brinner för. I min c-uppsats försökte jag därför belysa frågorna:

- Vad är det som händer i skärningspunkten mellan inaktivitet (likgiltighet) och aktivitet?
- Vad behövs för att engagemang skall kunna födas?

Naturligtvis finns inget enkelt svar på den frågan, men för att försöka besvara den på något sätt valde jag att undersöka fyra olika små orter där lokalbefolkningen på olika sätt tagit initiativ till förbättringar för sig och sin omgivning. Dessa fyra orter hade på olika sätt uppmärksammats i media och var relativt nya fenomen på orten. Min slutsats löd:

När invånarna på de undersökta orterna tröttnade på myndigheternas icke-agerande tog de saken i egna händer. Uppgivenhet förbyttes till aktivitet, ilska och upprördhet gav energi. Vetskapen om att större delen av byn var enig i frågan gjorde rörelsen stark. Några drivande krafter från respektive ort kallade till stormöte dit hela bybefolkningen bjöds in. Gemensamt enades man om en strategi för att lösa de problem byn hade. Engagemang föddes.

Det är nu tio år sedan jag reste runt i Sverige och intervjuade företrädare för de olika föreningarna/grupperna. Genom åren har jag skänkt dem en tanke då och då, inte minst när jag på senare år har arbetat professionellt med frivilligt engagemang på olika sätt. Fick föreningen Byabetan i Hasslarp igenom sina krav gentemot kommunen? Finns samhällsföreningen i Tving kvar – den enda som hade bildats flera år innan engagemanget blev uppmärksammat? Prästen och de andra i Åsele – har de fortfarande kontakt med familjerna Sincari i Turkiet? Och de unga män som dömdes för att ha kört ut en missbrukare i Borrby, de måste ju nu ha avtjänat sina straff – vad hände med stödföreningen då?

Mitt eget ideella engagemang i en stor svensk fredsorganisation kulminerade ungefär samtidigt som jag skrev min c-uppsats. Att avsluta ett engagemang som varit en stor del av

mitt liv under flera år var känslösamt och tog tid. Det var en process som orsakades av flera faktorer – vilka var de avgörande? När kan man säga att ett engagemang upphör? Eller byter det bara skepnad till något annat?

1.1 Problemformulering med syfte och frågeställningar

Engagemang förändras över tid. Aktiva personer blir äldre, byts ut, ersätts i styrelser och nya intresserade tillkommer som bidrar med delvis andra och nya infallsvinklar. Hur påverkar det engagemanget? Vad händer med en rörelse eller aktiv grupp när målen är uppfyllda eller när engagemanget dött ut? Hur går det till när de sista entusiasterna bestämmer sig för att lägga ned verksamheten? De grupper jag undersökte 1996 hade olika mer eller mindre uttalade mål. Har de uppfyllts – och i så fall har engagemanget då också avslutats? Eller kanaliseras det i någon annan form för något annat syfte? Formulerar förespråkarna för aktiviteterna det själva som om målet är uppfyllt eller har det förändrats på vägen under årens lopp?

Mot bakgrund av frågeställningarna ovan är det mitt syfte att undersöka:

Hur kan ett starkt lokalt engagemang utvecklas över tid? Vilka fenomen/faktorer påverkar gruppens engagemang så det fortsätter att utvecklas alternativt avvecklas?

Mot bakgrund av händelserna i Åsele, Borby, Hasslarp och Tving undersöker jag hur medborgarengagemanget förändrats under tioårsperioden 1996-2006. Har man uppnått sina mål så de formulerades 1996? Finns gruppen/föreningen/engagemanget överhuvudtaget kvar? Har det ändrat inriktning? Uppmärksammar man samma saker? Är samma människor med eller har de bytts ut? Vad betyder relationerna till de andra i gruppen/föreningen för fortsatt engagemang? Har man tagit till sig fler/andra frågor att kämpa för? Finns exempel på att man inspirerat andra till liknande engagemang? I de fall engagemanget finns kvar – ser man något slut på det? Vad skulle orsaka att det upphörde i så fall? I de fall engagemanget upphört (i den form jag tittade på 1996, det vill säga i förening, stödgrupp eller byförening) – varför upphörde det?

Jag omformulerar medvetet mitt eget begrepp *medborgarinitiativ* från 1996 och använder istället begreppet *medborgarengagemang* i denna uppsats eftersom *initiativ* förutsätter början till något nytt. *Engagemang* speglar bättre det jag vill undersöka idag tio år efter att initiativet togs.

1.2 Metod och urval

Jag började med att försöka spåra de respondenter jag intervjuade i min c-uppsats. Jag ville genomföra en inspelad telefonintervju eftersom jag av praktiska skäl hade svårt att besöka dem för intervjuer denna gång. Eftersom internet erbjuder ofantligt större möjligheter till sökning på inte minst privatpersoner numera jämfört med för tio år sedan så hade jag inte svårt att lokalisera någon förening. Det fanns till och med relativt färska mediainslag gällande Borrby stödgrupp och Sincaris Vänner – det är fler än jag som uppmärksammat att det är tio år sedan Borrbymannen jagades ut ur byn och familjerna Sincari utvisades. Stödgruppen i Borrby var intervjuad i P1:s Arena vid flera tillfällen och föreningen Sincaris Vänner förekom i flera tidningsartiklar inte minst i samband med 10-årsmanifestationen i januari (se t ex Västerbottens-Kuriren 2006-01-15). Enligt kontaktuppgifter på www.eniro.se verkade föreningen Byabetan i Hasslarp ha fått egna lokaler (ett av målen uppfyllt!) och vuxit sig större i och med sammanslagning med grannbyn Kattarp. I förordet till ortsanalys för Hasslarp, producerad av Helsingborgs kommun år 2004, tackas föreningen Byabetan för engagemanget för orten. Och samhällsföreningen i Tving hade i alla fall en kontaktperson enligt Karlskrona kommuns hemsida.

Talesmannen för Borrby stödgrupp, Nils-Åke Borg, kom ihåg mig och var den förste jag kunde boka intervju med. Ordförande i Sincaris Vänner, Gunnel Linné, kom inte ihåg mig specifikt eftersom det var så många som intervjuade företrädare för Sincaris Vänner vid utvisningen, men ställde gärna upp på intervju. Det var svårare att få tag i relevant företrädare för föreningen Byabetan. Jag sökte rätt på min förra respondent Kerstin Bengtsson via Helsingborgs kommun där hon fortfarande var anställd (1996 som fritidsledare, nu som områdeschef) och hon blev mycket entusiastisk över att jag tänkte göra en uppföljning, men hänvisade till nuvarande styrelse eftersom hon bara hjälpt till vid starten av föreningen och sedan dragit sig tillbaka. Efter flera försök att nå styrelsen via telefon och mail enligt uppgifter på deras hemsida www.byabetan.se kontaktade jag till slut ordföranden i hemmet. Han hade varit med i föreningen sedan starten för tio år sedan och ställde gärna upp på intervju. Slutligen fick jag efter flera försök tag i Ann-Kristin Petersson, dåvarande ordförande i Tvingbygdens samhällsförening. Hon hänvisade dock också till nuvarande styrelseledamöter eftersom hon under några år inte bott i Tving, men nu var tillbakaflyttad, dock inte medlem i samhällsföreningen längre. Efter upprepade försök fick jag äntligen

kontakt med Ulla Jeansson, den kvinna i styrelsen som Petersson hänvisat till. På grund av hennes stora arbetsbelastning genomfördes dock den intervjun något senare än de andra.

Jag funderade över om det kunde finnas några etiska dilemman med att söka upp mina respondenter tio år efter en allvarlig och kanske för någon traumatisk händelse i deras närhet. Kanske ville de inte bli påmindas om den turbulens som rått i byn, kanske ville de hellre lägga det bakom sig? Ingen av de personer jag sökte upp reagerade dock negativt på att jag kontaktade dem även om ett par av dem hänvisade vidare till andra personer på grund av att deras egna engagemang i frågan upphört. Tvärtom blev de snarare glada och upprymda över att någon visade intresse för deras engagemang. Den som tydligast uttryckte att han och byinvånarna ville lägga historien bakom sig var före detta talesmannen för Borrby stödgrupp, Nils-Åke Borg. Det låg dock ingen kritik mot mig som undersökare i detta uttalande utan tvärtom ställde han villigt upp på intervju och klargjorde också under intervjun att han skulle fungera som talesman i dessa frågor för Borrbys räkning så länge han var efterfrågad.

Jag ville ha intervjuerna mer i karaktär av ett samtal än specifika frågor, vilket är vanligt vid undersökningar av kvalitativ karaktär (se t ex Magne Holme & Krohn Solvang, 1997, s 100 ff), därför utarbetade jag bara en översiktlig intervjumanual (bilaga 1). Jag frågade inledningsvis om jag fick spela in intervjun. Samtliga respondenter samtyckte till detta. Under intervjuns gång noterade jag de områden vi berört och ställde följdfrågor på de områden jag inte tyckte hade belysts tillräckligt. Slutligen renskrev och analyserade jag intervjuerna utifrån de teorier som presenteras nedan.

Om det hade varit praktiskt möjligt hade jag gärna intervjuat respondenterna vid ett personligt möte för att lättare kunna urskilja nyanser i deras uttalanden med hjälp av kroppsspråk, mimik etc och också för att de skulle kunna se mig och känna sig bekväma och trygga med mig som person och inte bara som en anonym röst i en telefonlur. Å andra sidan blev telefonintervjuerna mer koncentrerade och fokuserade än vad de kanske hade blivit om jag träffat respondenterna ansikte mot ansikte. Vid en första kontakt gav jag respondenterna en inledande presentation av mitt ämne och klargjorde orsaken till att jag kontaktade dem. Vid själva intervjutillfället ringde jag upp alla respondenter i hemmet på den tid som de själva valt. Därmed tror jag att de var trygga och kände sig bekväma med situationen ändå.

Jag är medveten om att mitt eget föreningsengagemang och slutet på detta innebär en viss förförståelse av hur en process som leder till ett upphörande av engagemanget ”ska” se ut. Å andra sidan är mitt eget föreningsengagemang och intresse för detta en hjälp vid samtal med andra aktiva – vi talar samma språk och jag känner igen mycket av det samtalet kretsar kring.

Jag har min utgångspunkt i de frågor föreningarna/grupperna arbetade för 1996. Jag är främst intresserad av att höra de engagerades version av hur engagemanget utvecklats/stagnerat/upphört etc. Om jag under arbetets gång kommer i kontakt med t ex kommunföreträdare och deras version inte stämmer överens med de frivilligas kommer jag att överväga att fördjupa den diskussionen, annars kommer jag inte aktivt att söka bekräftelse på att de frivilligas versioner stämmer, väl medveten om att jag då ev bara belyser en sida av händelseförloppet.

Jag har i litteratur- och teorisökningar begränsat mig till teorier om engagemang som sker ”här och nu”, det vill säga inte historiska fakta om ideell verksamhets utveckling, förklaringar till olika typer av aktivitet, välgörenhet etc. Detta av begränsningsskäl och intresse.

2. Olika perspektiv på engagemang

2.1 Engagemangets olika nivåer

Jag ville primärt anlägga ett individcentrerat perspektiv på engagemang (kap 4.1). Vad var de personliga motiven till att engagera sig i den lokala aktivitetsgruppen? Hade motiven förändrats under tio år? Var det främst personliga motiv och värderingar som var avgörande för engagemanget eller kunde man hitta andra påtryckningsmekanismer?

Jag ville också titta en del på samspelet mellan individen och organisationen (kap 4.2). Vilken roll spelar organisationsfrågor och personutbyte inom föreningen/gruppen för drivkraften? Vad har relationerna med de andra i gruppen för betydelse för det personliga engagemanget?

Allteftersom uppsatsen fortskred upptäckte jag att det var denna nivå, som jag nedan kallar mesonivå, som egentligen intresserade mig mest. När jag så hittade Anders P Lundbergs doktorsavhandling ”Om gemenskap – en sociologisk betraktelse” (2005) från sociologiska institutionen i Lund kunde jag sätta ord på vad det i själva verket är för faktorer som spelar roll på mesonivå. Han undersöker vad gemenskap betyder för aktivitet och engagemang i

Socialdemokratiska Arbetarepartiet (SAP) och Evangeliska frikyrkan (EFK). Mer om det i kapitel 2.1.2.

Slutligen berör jag orsakssamband mellan engagemangets utveckling och samhället runtomkring, såsom politiska infallsvinklar (kap 4.3). Vad finns det för utrymme för frågor och engagemang av frivilligkaraktär i vårt land? Vilken funktion fyller ideellt arbete i välfärdsstaten?

En teoretisk uppställning av undersökningsområdena ser ut såhär:

Motiv till engagemang på

- a) mikronivå – personliga skäl för engagemang
- b) mesonivå – relationen mellan individer i gruppen samt mellan individ och organisationsform
- c) makronivå – det frivilliga engagemangets samhälleliga funktion, t ex kommunens inställning till byföreningarna i Hasslarp respektive Tving

2.1.1 Mikronivå

Ulla Habermann beskriver i sin doktorsavhandling ”En postmoderne helgen?” från 2001 profiler och motiv till engagemang utifrån olika kriterier. Forskningen är utförd i Danmark och bygger på empiriska data från enkätsvar från drygt 2500 frivilliga i danska Röda Korset, pensionärsföreningar, frivilligcentraler och en patientförening. Avhandlingen kompletteras med analys av 288 brev från frivilliga som engagerar sig i socialt arbete samt drygt 1100 enkätsvar från frivilliga i idrottsföreningar. Folkrörelser och framväxt av frivilligt arbete i Norden skiljer sig inte så mycket åt från land till land (se t ex kommentarer i Lars Svedbergs kapitel 9 ”Utblick mot Danmark” i SOU 1993:82 ”Frivilligt socialt arbete” s 243 ff), därför använder jag mig av Habermanns forskning för att analysera personliga motiv till engagemang hos mina respondenter.

Habermann konstaterar att lika många kvinnor som män engagerar sig frivilligt, vilket gäller för flera europeiska länder, men generellt i Danmark gäller att män engagerar sig i idrottsföreningar och kvinnor i socialt arbete (Habermann, 2001, s 169). I

Socialtjänstkommitténs utredning från 1993 (SOU 1993:82) visar Eva Jeppsson Grassman i kapitlet ”Frivilliga insatser i Sverige – en befolkningsstudie” att förhållandet mellan könen i Sverige är i stort sett detsamma – 52 procent män och 44 procent kvinnor engagerar sig

frivilligt – och att männen engagerar sig i idrottsföreningar i mycket högre utsträckning än kvinnorna. Vidare konstateras att föreningslivet har en ”i vid bemärkelse *social funktion*” när det gäller gemenskap, gemensamma aktiviteter och sociala mötesplatser. Att avgränsa de föreningar som definierar sig som att enbart ha en social målsättning är därför mycket svårt, men i utredningens analys hamnar hela 71 procent av de frivilligt aktiva i en organisation som inte hade en social inriktning (SOU 1993:82, s 72 ff).

Både Habermann och Jeppsson Grassman slår fast, något förvånade, att det är i ålderskategorin 30-40 år man hittar majoriteten frivilliga (dock hamnar medelåldern i Habermanns egen undersökning något högre än vad tidigare undersökningar i Danmark visat). Jeppsson Grassman resonerar kring att barnfamiljer är mer exponerade för de sociala arenor där frivilligt arbete utförs och dras på så sätt lättare in i detta. Resonemanget stöds av att också socioekonomisk tillhörighet och ekonomiska resurser verkar ha betydelse för om man ägnar sig åt frivilligt arbete; sannolikheten för att någon engagerar sig frivilligt är t ex större om personen är tjänsteman och äger sitt eget boende. Således har inte bara tillgången till sociala arenor betydelse för aktiviteten utan även individens tillgängliga resurser i den socioekonomiska hierarkin har betydelse (SOU 1993:82, s 79).

Teorin att människor med mest så kallad fri tid, t ex arbetslösa, pensionärer och andra grupper utanför arbetsmarknaden, skulle ägna sig åt frivilligt arbete i större utsträckning stämmer inte. Habermann hänvisar till en undersökning som utfördes 1995 där danska Socialforskningsinstitutet konstaterade att 75 procent av de frivilliga hade lönearbete. Habermann kommenterar Jeppsson Grassmans teorier kring sociala arenor och konstaterar att överskott av tid inte automatiskt innebär överskott av resurser (Habermann, 2001, s 175).

Jeppsson Grassman författade tillsammans med de två forskarkollegerna Lars Svedberg och Lars-Erik Olsson i slutet av 2005 en ny utredning ”Medborgarnas insatser och engagemang i civilsamhället”. Utredningen är en uppföljning av liknande undersökningar som genomförts 1992 och 1998. Forskarteamet konstaterar att en mycket stor del av befolkningen utför frivilliga insatser, ca 50 procent, och aktivitetsmönstren är mycket stabila. Män är något mer aktiva än kvinnor, men kvinnornas aktivitet har ökat. Forskarna resonerar också kring betydelsen av medlemskap som av tradition varit stark i Sverige i samband med utförande av frivilliga insatser och konstaterar att andelen medlemskap sjunkit med 15 procentenheter (från 85 till 70) under de senaste tio åren. I undersökningen upprepas konstaterandet från Jeppsson

Grassmans tidigare forskning om sambandet mellan hög utbildning/inkomst, hemmavarande barn och frivilligt engagemang och det konstateras återigen att frivilligt arbete inte är något man ägnar sig åt istället för ordinarie arbete utan snarare ser lönearbete ut att vara en förutsättning för även ett frivilligt engagemang. Forskarna varnar för det de kallar ”ett eroderande socialt medborgarskap” där den individ som står utanför arbetsmarknaden också står utanför de sociala arenor där frivilligt arbete utförs och där nya sociala band kan knytas (Jeppsson Grassman et al, 2005, s 54).

Avslutningsvis hade Habermann förväntat sig mer egennyttiga motiv till engagemang, men fann i sin undersökning att ”värde/sags-dimensionen” var dominerande. De frivilliga som engagerat sig i frivilligt socialt arbete i hennes undersökning svarade att de ville ge något till samhället och engagerar sig av moraliska skäl. Detta kallar hon ”motiv hierarki”. Liknande resultat finns i alla nordiska länder.

Det er ingen tvivl om, at den frivillige selvforståelse – hos unge som gamle, hos mænd som kvinder i høj grad bygger på normative værdier. Om det enkelte menneskes ligeværd. Om at ’du skal elske din næste som dig selv’. Om at den, som er i nød, skal hjælpes. Om at det er vigtigt at kæmpe før og engagere sig i sin sag (Habermann, 2001, s 203).

2.1.2 Mesonivå

Malin Gawell är doktorand i företagsekonomi och forskar kring det hon kallar entreprenörskap i det civila samhället eller ”processen där människor tillsammans skapar en ny verksamhet som i huvudsak syftar till en social förändring” (Gawell, 2005, s 65). Hon konstaterar inledningsvis att det inte finns någon enkel beskrivning av de personer som väljer att engagera sig i dessa processer utan de är lika mångfacetterade som andra grupper av människor. Hon konstaterar vidare att nya organisationer ofta har större utrymme för nya idéer då de ännu inte hunnit forma sina strukturer, å andra sidan tar både uppbyggnaden av organisationen och idéutvecklingen tid och kraft vid nyetableringar.

Nya organisationer och rörelser påverkas självklart av den tidsperiod och den samhällsanda som råder då de växer fram:

Då en ny verksamhet skapas bildas ytterligare en gruppering där sociala processer inom gruppen också påverkar hur dessa personer ser på vissa frågor genom att kunskap artikuleras i ord och handling. Den framväxande organisationen utvecklas därmed också till att bli en aktör i de sociala rörelserna (ibid, s 68).

Avslutningsvis konstaterar Gawell att det vi kallar svensk folkrörelsemodell inte alltid är självklar vid nyetablering av föreningar eller rörelser. De som länge haft ett engagemang i organisationslivet kan kanske känna sig utmanade eller rent av hotade av de nya sätt att bedriva verksamhet på som uppstår.

Anders P Lundberg är sociolog och teolog. Hans doktorsavhandling ”Om gemenskap – en sociologisk betraktelse” från 2005 studerar hur relationerna ser ut och vad de betyder för individernas engagemang och aktivitet i Socialdemokratiska Arbetarepartiet (SAP) och Evangeliska Frikyrkan (EFK). Han använder sig av begreppet *gemenskap* och har utifrån detta konstruerat begreppen *ledig gemenskap* och *stabil gemenskap* (Lundberg, 2005, s 137 ff).

Ledig gemenskap definieras som umgänge med andra på individens villkor, en gemenskap där estetisk och jaget står i fokus, ett synliggörande individer emellan. Närhet till andra är väsentlig och gemenskapen etableras i nuet. Slutligen finns potential för gemensamt handlande inom ledig gemenskap genom så kallade moraliska impulser (se definition av *moralisk impuls* nedan).

En föräldrargrupp för förstagångsföräldrar kan exemplifiera en typ av ledig gemenskap. Relationerna inom gruppen är mycket fokuserade på här och nu med de nyfödda, föräldrarna ser och bekräftar varandra i den nya situationen hela tiden. Gruppen består under en begränsad tid och det finns ingen i förväg uppgjord plan på vilka aktiviteter som ska utföras, hur ofta man ska träffas eller hur gruppen skall upphöra. Gemenskapen i gruppen under den begränsade tiden är dock väldigt värdefull för medlemmarna och fyller deras behov av synliggörande, bekräftelse och stöd.

I *stabil gemenskap* står gruppen i fokus, vars mål och syften existerar utöver de enskilda individerna. Det handlar om en etisk gemenskap där en samstämmig ideologi och

världsuffattning är grunden. Medlemmarna träffas regelbundet över tid, känner tillit till varandra och agerar kollektivt på samhällsnivå.

Medlemmarna i en lokalförening som tillhör en större nationell moderorganisation utgör en *stabil gemenskap*. De träffas regelbundet för gemensamma möten där de planerar aktiviteter inom föreningen och för att genom kollektivt agerande försöka förändra något eller påverka en fråga på samhällsnivå. När de träffar andra medlemmar från samma organisation på t ex årsmöten känner de tillit till varandra i den bemärkelsen att de inte behöver förklara sitt engagemang eller varför de närvarar på samma möte eftersom det är underförstått mot bakgrunden av deras gemensamma ideologi. Medlemmarna kan sinsemellan vara mycket heterogena och t ex ha varierande bakgrund, utbildning, härkomst etc, men de delar en värdegrund och känner sig därmed trygga med varandra.

För att definiera begreppet *moralisk impuls* tar Lundberg hjälp av sociologen Zygmunt Bauman (ibid, s 97 ff). I det postmodernistiska samhället finns något utöver den etik som styr hur vi ordnar våra liv enligt det regelverk som gör att vi kan samexistera. Den stora utmaningen för den enskilde blir att förhålla sig till de sociala orättvisor som finns i omgivningen, att förhålla sig till dessa som individ. ”Baumans förhoppning blir därför att var och en ska ges förmågan att själv gestalta sin tillvaro... I själva verket är det enda universella hos medborgaren/människan enligt Bauman hennes rätt att välja identitet.” För att göra detta val möjligt är det nödvändigt att skapa ”ett civilt samhälle bestående av medborgerligt aktiva individer” fristående från politik och ekonomi (ibid, s 100). I detta samhälle har individers moral potential att utvecklas i samspel med andra. Baumans konklusion är att i detta samhälle är människan både individualist och skapare av moral samtidigt.

När så Lundberg definierar begreppen ledig och stabil gemenskap hamnar den moraliska impulsen inom den lediga gemenskapens sfär:

Det finns i ledig gemenskap en potential för gemensamt handlande. Detta handlande bottenar i en moralisk impuls. Det är en form av handlande som tar sig samfällda uttryck när det samtidigt uppstår en gemensam bild på människors näthinna. Den moraliska impulsen lyder ingen annan logik än sin egen logik (ibid, s 137).

En central punkt, den gemensamma nämnare som attraherar och samlar medlemmarna i en rörelse, grupp eller sammanslutning, kallar Lundberg för *gemenskapliga nav*:

Denna centrala idé eller rum är något som tillhörigheten strävar emot, som det gemensamma arbetet utgår från, och som den specifika ideologin kretsar kring (ibid, s 160, författarens kursivering).

I hans egen undersökning blir *det politiska samtalet* det nav kring vilket de aktiva i SAP samlas, det hans respondenter återkommer till som det viktigaste och det som får dem att driva det personliga engagemanget vidare. Inom EFK är begreppet *familjen* i vid bemärkelse det gemenskapliga nav kring vilket de flesta frågor och aktivitet kretsar.

Jag återkommer i analysdelens kapitel 4.2 till Lundbergs resonemang kring gemenskap och de begrepp som presenterats ovan. Jag kommer också att använda mig av hans begrepp *tillit*, *frändskap* – *vänskap* samt *förmedling*, som samtliga är beståndsdelar i ledig eller stabil gemenskap, men jag definierar dessa begrepp först i sitt sammanhang när jag använder dem i kapitel 4.2 samt 4.3.

2.1.3 Makronivå

Statsvetaren Daniel Wohlgemuth har i sin avhandling ”Den responsiva demokratin? Effekter av medborgarnas delaktighet i den lokala demokratin” (2006) studerat hur ”föreningslivet kan fungera som en påverkanskanal som överför information om medborgarnas uppfattningar till den representativa politiska nivån” (Wohlgemuth, 2006, s 127). I en demokrati är det en självklarhet att kunna organisera sig för sin sak. Wohlgemuth namnger i inledningen till sitt kapitel om föreningslivet och representativiteten ett flertal forskare och deras slutsatser om vad föreningslivet bidrar med till demokratin, såsom ”det utgör en medborgarskola i demokratiska beslutsmetoder och samhällslära”, ”det ökar tilltron till det politiska systemet och skapar för demokratin fördelaktiga normer och värderingar”, ”det utgör en värdefull informationsspridare i samhället”. Wohlgemuth hänvisar slutligen till Robert Putnam som beskriver det som att ”föreningslivet och dess positiva följdverkningar fungerar som smörjmedel för demokratin och gör dess institutioner effektivare” (ibid, s 126).

Wohlgemuth försöker på olika sätt att mäta hur föreningslivet påverkar representativiteten i olika kommuner, bland annat genom att undersöka föreningstätheten, medlemskap i

föreningar, aktivitet i föreningar och andelen invånare som är engagerade i en lokalt förankrad förening som arbetar med en kommunal politisk fråga. I kapitlets slutdiskussion medger Wohlgemuth att det inte varit lätt att försöka mäta föreningsaktiviteten och dra några hållbara slutsatser utifrån detta avseende medborgarnas representativitet, men han listar ändå sex slutsatser, varav en är särskilt intressant: inte i något (mätbart) fall bidrar föreningslivet till en försämrad representativitet i kommunerna.

Forskartrion Lars-Erik Olsson, Lars Svedberg och Eva Jeppsson Grassman vid Sköndalsinstitutet har i sina befolkningsstudier 1992, 1998 och 2005 kartlagt svenskarnas ideella/frivilliga och informella arbete. Forskarna har i sina studier försökt fånga upp allt frivilligarbete som utförs, det vill säga inte enbart det som traditionellt kan sägas falla in under folkrörelsetanken. Detta för att olika former av engagemang ”kan ses som olika uttryck för gestaltningar av medborgarskap” (Jeppsson Grassman et al, 2005, s 5). Även i denna studie poängteras det viktiga samspelet mellan föreningsliv och samhälle genom forskarkollegan Erik Amnås ord:

Föreningslivet är inte bara, eller ens i huvudsak, en ’omistlig demokratiskola’ för medborgarna utan också ett ’mångtydigt mellanrum’ i samhället – mellan stat, marknad och familj – där individen gestaltar sina uttrycksbehov och sitt medborgarskap på många olika sätt (ibid s 6).

2.2 Sammanfattning

Naturligtvis är engagemangets olika nivåer flytande och går in i varandra beroende på vilka aspekter man lyfter upp. En individ kan t ex förklara sitt engagemang utifrån rent egoistiska motiv på mikronivå och ändå genom aktiviteten ha en påverkan på makronivå. Det gemensamma för alla aktiva i mer eller mindre organisatoriska sammanhang tror jag ändå är mesonivån – vi existerar inte i ett vakuum opåverkade av andra, allra minst när det gäller en sak vi har ett starkt engagemang i och försöker påverka på olika sätt. Däremot kan faktorer som påverkar engagemanget på mesonivå vara relativt omedvetna för den enskilde och svårare att urskilja jämfört med faktorer på de andra nivåerna. Kanske är det också så att mesonivån spelar en större roll på orter av den storlek jag undersökt – relativt små byar där den sociala kontrollen och igenkännandet sannolikt är stort. På en mindre ort är det svårare att avvisa eller vara fientligt inställd mot ett starkt engagemang som berör i princip alla boende i samhället. I storstadens anonymitet är det lättare att smita undan.

De fyra aktivitetsgrupper jag har undersökt engagerar sig samtliga i eller hade sitt ursprung i viktiga frågor på orten här och nu, till skillnad från Lundbergs undersökning som avhandlar två stora ideologiska rörelser med anrika traditioner. Jag finner ändå hans avhandling mycket intressant och användbar för ett av de syften jag har med min undersökning – att ta reda på vad de mellanmännsliga relationerna betyder för engagemanget på orten.

3. Åsele, Borrby, Hasslarp, Tving – då och nu

3.1 Åsele

Enligt Åsele kommuns hemsida www.asele.se har byn ca 3350 invånare och är till ytan större än många svenska landskap. Åsele är beläget i Västerbottens län i södra Lappland. Inom tio mils radie finns Lycksele och Vilhelmina. Kommunen uttrycker stolt på sin hemsida att ”vi är en av de föreningstätaste kommunerna i Sverige”.

3.1.1 1996 – Vänskap och kamp

I december 1990 kom två kurdiska familjefäder till byn Åsele. Knappt ett år senare, i september 1991, anlände deras fruar och sammanlagt nio barn som berördes av barnomsorg i någon form. Det stora antalet barn gjorde att kontaktytan mot infödda Åselebor och övriga samhället blev stor och familjerna accepterades snabbt i byn och fick många vänner. I början av 1993 återkallades männens uppehållstillstånd och i oktober samma år beslutades att samtliga i de båda familjerna skulle utvisas till Turkiet. Genast började lokalbefolkningen samla namnunderskrifter och försöka påverka kontakter för att beslutet inte skulle verkställas. Familjemedlemmarna blev väldigt uppskakade och rädda och kyrkoherden Roland Haglund beslutade då att upplåta kyrkan som vistelseplats åt dem. Under 16 månader, från oktober 1993 till februari 1995, bodde därför de båda familjerna Sincari i Åsele kyrka.

Lokalbefolkningen i Åsele ställde upp nästan mangrant på familjernas sida. Engagemanget för familjerna startade relativt spontant, t ex när en tjejmiddag planerades och flickorna i familjen inte fick gå ut av rädsla för att polisen skulle komma så flyttade tjejmiddagen till kyrkan istället. Byborna lagade mat, ordnade så de fick duscha och tvätta i hemlighet, de flyttade skollektioner och barnkalas till kyrkan, de samlade in pengar och försökte påverka beslutsfattare så att familjerna skulle få stanna. Invånarna i Åsele höll sig informerade om vad som hände genom att prata med varandra när man möttes och de flesta visste också tidigt

vilka man skulle vända sig till om man ville hjälpa till. I början av 1995 var familjerna inte lika rädda längre och flyttade tillbaka till lägenheterna i byn.

Samhörigheten och kampviljan förstärktes under tidens gång och alla blev väldigt förvånade när utvisningsbeslutet under tumultartade former med hjälp av polis till slut verkställdes i januari 1996. Åsele har en stark tradition av föreningsengagemang i olika frågor och lokalbefolkningens arbete för att deras vänner skulle få stanna resulterade i ytterligare en förening, Sincaris Vänner, strax efter avvisningen. Arbetet fokuserades tidigt på två huvudmål – insamlande av pengar till familjernas uppehälle i Turkiet samt politikerkontakter och opinionsbildning för en humanare flyktingpolitik så att familjerna skulle kunna återvända till Sverige och Åsele.

De sju föreningsmedlemmar jag intervjuade 1996 var alla överens om att arbetet för familjerna hade gett framförallt ungdomarna en ökad insyn och kunskap i hur samhället och politik fungerar samt gett dem en rejäl dos självförtroende i kontakter med olika myndigheter, tjänstemän och beslutsfattare. Förtroendet för myndigheterna, kanske främst polisen, socialtjänsten och invandrarverket, var dock kört i botten efter den våldsamma avvisningen av familjerna. Inga försök hade enligt mina respondenter gjorts från de ansvarigas sida för att reparera detta förtroende (Hulth, 1996).

3.1.2 2006 – Måluppfyllelse och avveckling

Gunnel Linné, nuvarande ordförande för Sincaris Vänner i Åsele, svarar på frågan vad som hänt sedan 1996: ”Alltså första året kan man säga då förde vi en heroisk kamp för att få dem tillbaka hit, med ett otal uppvaktningar och skrivelser och demonstrationer och såna här saker. Men det lyckades ju inte.” Däremot kom flickorna Rojda och Jinda tillbaka till Sverige för att slutföra sina gymnasiestudier året därpå. Därefter studerade de på högskola och Jinda är idag biomedicinsk analytiker och Rojda är färdig tandläkare samt planerade ta läkarexamen till jul 2006. Även Rojdas bror Ahmed har kommit tillbaka till Umeå och studerat till socionom. Numera jobbar han med barn, ungdomar och integrationsfrågor på socialtjänsten i Umeå kommun. Den andre brodern har dock inte fått återvända till Sverige för att studera och Linné uttrycker en frustration över att de aldrig får någon motivering från Migrationsverket:

Vi har inte lyckats med Rojdas andre bror, Diyar, att han ska få komma hit och det är mycket underliga, kryptiska vägar på Migrationsverket varför inte

han ska få komma hit och studera. Och sen har man ju då den taktiken att man behöver ju inte svara på frågor. Man kan ju bara säga nähäpp och sen så är det inte mer med det. Man får aldrig någon motivering på såna här saker.

Men i det stora hela håller Linné med om att målen har uppfyllts så de beskrevs i ”När man blir tillräckligt förbannad...” (Hulth, 2006), det vill säga dels att familjerna skulle få det bra efter omständigheterna i Turkiet och dels att de också skulle få komma tillbaka till Sverige:

Att ställa upp för familjerna med familjestödet så att barnen skulle få utbildning och få ett drägligt förhållande det tycker jag vi har lyckats väldigt bra med och det är vi överväldigade av själva att det har gått så bra. Det här med att de skulle få komma tillbaka hit det är ju då tre stycken som har fått komma tillbaka hit och studera och det, men i övrigt så har vi ju inte lyckats med den biten. (...) Målsättningen var ju att hela familjerna skulle kunna återvända.

Sincaris Vänner har också under tio års tid samlat in pengar till något de kallar familjestöd. Som mest har de kunnat skicka ungefär 8 000 kr i månaden till familjerna i Turkiet när barnen fortfarande bodde hemma. Föreningen har haft ca 150 regelbundna inbetalningar från så kallade faddrar och därutöver ett femtiotal andra gåvogivare runtom i Sverige:

Det där har ju gått... det är helt otroligt. Just nu är vi inne i en utfasning där vi har sagt att när barnen nu har växt upp och fått egna jobb så får de ta över försörjningsansvaret för sina föräldrar och yngre syskon. Så vi räknar med att under den här vintern fasa ut det här. Ingen trodde väl när vi började att vi skulle hålla på i tio år.

Linné uppger att även föreningen Sincaris Vänner kommer att upphöra när familjestödet har upphört. ”Vi ska inte hålla på och administrera någonting i onödan.” Men att föreningen läggs ned innebär inte att engagemanget försvinner:

Kvar är naturligtvis de personliga kontakter, de människor som umgås och har kontakt med både de som bor här i Sverige och de som bor i Turkiet. Även om föreningen läggs ned så finns det hela tiden kvar och det finns ett nätverk kvar i alla fall att... Skulle nåt katastrofalt inträffa så är jag helt

övertygad om att vi kan gå ut och mobilisera igen och dra ihop det som behövs.

Händelsen har också gjort att det skulle vara lätt att mobilisera krafter igen om det skulle behövas:

Det är klart att den här historien gjorde ju naturligtvis att det blev mycket kontakter människor emellan här som återverkar i andra sammanhang. (...) Det har bildats ett kontaktnät där man vet vilka människor som ställer upp och vilka som alltid är negativa till allting.

Och om något skulle hända familjerna igen, Linné exemplifierar med en dyrbar operation, så är hon övertygad om att de tidigare föreningsmedlemmarna och gåvogivarna skulle ordna hjälp till familjerna igen.

Det är fortfarande i stort sett samma personer som är engagerade i Sincaris Vänner nu som har varit det under det decennium som gått. Föreningen har haft ett aktivt samarbete med alla studieförbund och kyrkor med flera organisationer, inte minst vid den årliga internationella solidaritetsdagen i januari:

De här internationella solidaritetshelgerna har handlat om kultur från olika länder, om möjligheter för invandrare starta företag, näringslivet har varit inblandade där, näringslivsdag på det sättet. Det har handlat om... speciella, vi kan ha tagit upp ett speciellt konfliktområde, det handlade om Israel ett år och så vidare, vi har sökt olika teman. Och nu i januari 2006 var det ju tioårsjubileum så då var det lite extra.

När det gäller motstånd mot engagemanget skymtar myndighetsföraktet fram som jag minns från intervjutillfället för tio år sedan. Enligt Linné finns det lokala politiker som var klart emot engagemanget för de turkiska familjerna och som fortfarande kan dra paralleller till händelsen som något negativt, men i stort sett är det lagt åt sidan och hon vill inte påstå att Sincaris Vänner varit motarbetade på något sätt. Föreningen har dock valt att inte utnyttja några kommunala bidrag, förutom lite kulturbidrag till solidaritetsdagarna, för "det ska de inte kunna komma och säga att vi tagit ut kommunpengar och skickat till Turkiet". Linné tillstår

också att en del politiskt aktiva fått en vidgad syn på integrationsfrågor och just nu pågår en diskussion om att få igång flyktingmottagningen i Åsele igen.

När vi däremot åter berör Migrationsverkets hantering av de olika familjemedlemmarna berättar Linné upprört att papporna inte får komma och hälsa på, men mammorna har hälsat på i Sverige några gånger:

Det har ju då Migrationsverket precis den här strutsmentaliteten att man kör huvudet i sanden och vägrar svara. (...) Men frågar man, vad är orsaken då, vad tror ni ska hända då? Svarar man inte på. (...) Har man haft att göra med det där gänget i tio år så vet man precis.

3.2 Borrby

Borrby hör till Simrishamns kommun och ligger i sydöstra Skåne på Österlen, mittemellan Ystad och Simrishamn. Byn har drygt 900 invånare och ett tiotal föreningar, från sångkör och hemvärnet till idrottsförening och scoutkår (www.borrby.com och www.simrishamn.se).

3.2.1 1996 – Solidaritet och kriminalitet

I maj 1996 kulminerade en tids bråk mellan ortsbefolkningen och en kriminell missbrukare i Borrby genom att ett gäng unga bybor i sin jakt på fridstöraren stack ett uthus i brand i närheten av det bostadshus där 38-åringen (som han kallades i medierna) brukade uppehålla sig. Brottet rubricerades som mordbrand och flera ynglingar från byn åtalades och fälldes för bland annat hemfridsbrott och skadegörelse. Ortsbefolkningen menade att det till stor del var myndigheternas dåliga hantering av ärendet som gjorde att sinnet till slut rann över. En stödgrupp bildades efter ett stormöte med ett stort antal invånare närvarande. Till gruppens uppgifter hörde att hålla byfolket informerade om vad som hände i saken, samla in pengar till återuppbygge av uthuset samt advokatkostnader och att vara språkrör för Borrby i samtal med media och andra utomstående.

Jag intervjuade stödgruppens talesmän, Nils-Åke Borg och Gunnel Persson. Borg hade aldrig tidigare varit aktiv i någon förening, Persson hade tidigare engagerat sig politiskt och i föreningsliv, dock inte i Borrby. Båda välkomnade medias uppmärksamhet och hade medverkat i både tv, radio och tidningar. Ingen formell styrelse med ordförande eller liknande hade utsetts för stödgruppen, men de sex ledamöterna hade valts på stormöte och Nils-Åke

och hans taxistation var så nära en ordförandepost och sambandscentral som man kunde komma. Målen för stödgruppen handlade om tre saker:

- 1) återupprätta anseendet för byn
- 2) hjälpa de dömda ynglingarna ekonomiskt med skadestånd och återuppbyggnad av det uthus som brändes ned
- 3) efter lagakraftvunna domar och genomförd förlikning ha ett stormöte med bybefolkningen och representanter från bland annat socialtjänsten och polisen för att försöka reparera förtroendet parterna emellan

Många privatpersoner hörde av sig från hela Sverige och skänkte pengar till stödfonden eller uttalade sitt stöd för engagemanget på andra sätt. Respondenterna poängterade båda två att de absolut inte rekommenderade fler att tillgripa våld på det sätt som skett i Borrby, men de uttalade samtidigt en förståelse för att situationen tagit en så drastisk vändning då, som de upplevde det, inga myndigheter tog bybornas oro på allvar trots ett otal påtryckningar. De kunde också se en positiv effekt av händelserna då de förmodade att beslutsfattare och makthavare i andra byar med liknande problematik runtom i Sverige såg Borrby som en väckarklocka och kunde agera i tid.

Borrby hade innan stödgruppen ingen tradition av organisationsliv utan gruppen uppstod spontant med ilska och frustration som drivkraft och utan att de engagerade egentligen visste hur de skulle arbeta vidare. Därför JO-anmälades t ex polisen i Simrishamn ganska sent eftersom det var först efter att gruppen anlitat en advokat som de blev medvetna om hur de kunde gå tillväga när de tyckt sig blivit orättvist behandlade. Samtidigt togs en del informella kontakter med politiker, polisen och journalister under händelsernas gång. Under rättsprocessen kom parterna i alla fall till en förlikning som innebar att stödgruppen reparerade skadorna på de hus som blivit föremål för brand och skadegörelse.

De aktuella händelserna hade gjort att människor kommit varandra närmare i byn och man pratade mer öppet med varandra när man möttes på gatorna och sökte aktivt information om hur saker fortlöpte. Med jämna mellanrum kallades också till stormöte i t ex församlingshemmet eller biografen där stödgruppen uppdaterade övriga om händelseförloppet. Till dessa möten kom mellan 40 och 100 bybor. Gruppen planerade inte att leva vidare, som t ex byförening, när arbetet var slutfört, målen uppfyllda och de dömda avtjänat sina straff. Men talesmännen uttryckte en förhoppning om att den goda stämningen och sammanhållningen i

Borrby skulle hålla i sig även i framtiden när arbetet med stödgruppen hade upphört (Hulth, 1996).

3.2.2 2006 – Klart slut

Nils-Åke Borg, före detta talesman för stödgruppen i Borrby, säger inledningsvis i intervjun när jag frågar vad som hänt sen sist: ”Ja, sen domarna föll och allting, sen arbetade vi och sen lade vi ner alltihop. Sen har det inte blivit mer.” Borg förklarar vidare att efter rättegången arbetade frivilliga från stödgruppen med att bygga upp det uthus som brann och även ekonomiskt kompenserade man husägaren. Stödgruppen fick in ungefär 60 000 kr från givare i hela Sverige som ville stödja bybornas sak: ”Det kom långt upp ifrån Norrland och enda ner på söder, i hela Sverige, så vi fick in 60 000 ungefär.”

När bygget var klart upphörde engagemanget från stödgruppen. Enligt Borg var allt klart inom ett år efter rättegången och alla var överens om att stödgruppen inte behövde finnas kvar längre: ”Vi hade ju möte då och avslutade det, för vi gjorde ju av med alla pengarna och det var ingenting kvar. Sen tyckte vi liksom att vi inte behövde hålla på längre.” Målet var uppfyllt och då lades stödgruppen ned. De engagerade byborna var också trötta på det och hade ingen ork att fokusera engagemanget på något annat, t ex en byförening. ”Nej, nej, vi var så trötta då på det så då tyckte vi det var nog med allting.” Men sammanhållningen och gemenskapen i byn blev enligt Borg bättre efter händelsen. Byborna stöttar varann på ett annat sätt numera.

Stödgruppen fick många samtal från andra håll i landet där de upplevde problem med missbrukare och kriminella. Borg påpekar dock att han aldrig rekommenderade någon att göra om det som hänt i Borrby ”för här i Borrby gick det överstyr ju”. Bland annat fick han flera samtal från Vara dit den man som jagats ut ur Borrby hade flyttat. Däremot var det sämre med kontakten med kommunen och företrädare från myndigheter. Enligt Borg hade stödgruppen blivit lovade samtal med företrädare från aktuella instanser efter att allt var överspelat med rättegångar och så vidare, men det blev aldrig av. Besvikelsen är påtaglig:

Det var tomma ord bara som rann rätt ut i sanden. (...) Nu är det tio år tillbaka så nu har man lagt allting bakom sig. Vi tyckte då var vi svikna av alla myndigheter och sånt ju. Vi fick inte hjälp ett dugg på nånting. (...)

Hade myndigheterna gjort vad de skulle hade de inte behövt bli dömda, då hade inte det här inträffat.

Vad gäller framtiden tror inte Borg att någon i byn skulle ställa upp på att göra samma sak igen. Borrby har åter blivit en lugn by i hjärtat av Skåne och bybefolkningen vill helst lägga hela saken bakom sig. De unga män som dömdes i samband med händelsen har vuxit upp och skaffat familj. Borg själv har engagerat sig politiskt i Österlenpartiet och sitter i kommunfullmäktige. Han förnekar inte att händelsen i Borrby för tio år sen kan ha hjälpt till genom att han blev ett känt namn i trakten som talesman för stödgruppen. ”Men i Borrby är lugnt nu. Alla vill lägga det bakom sig nu. (...) Det är många som inte vill prata om det, de vill hålla tyst om det här.”

3.3 Hasslarp

På Helsingborgs kommuns hemsida www.helsingborg.se uppges att Hasslarp ligger i nordöstra delen av Helsingborgs kommun ca 13 km från centralorten Helsingborg. Byn hade sin storhetstid i början av 1900-talet då där bodde över 800 invånare, idag är antalet omkring 460. Sockerbrukets nedläggning i början av 90-talet bidrog till ortens förfall. I kommunens informationsbroschyr ”Folkliv – ortsanalys för HASSLARP” (2004) nämns föreningen Byabetan som en viktig aktör gällande fritids- och kulturlivet i Hasslarp.

3.3.1 1996 – En byförening föds

I slutet av oktober 1996 samlades invånarna i det lilla samhället Hasslarp utanför Helsingborg till bymöte i Folkets Hus för att ventilera sina åsikter om närmiljön i Hasslarp. Initiativtagare var fritidsledare Kerstin Bengtsson och socialsekreterare René Beekhuis. De hade under en längre tid hört flera invånare klaga över missförhållandena i byn, bland annat fallfärdiga hus, dåliga gator och bristande sysselsättning för ungdomar. Resultatet av stormötet blev att flera arbetsgrupper bildades och tanken var att de självständigt skulle jobba vidare med olika frågor medan de kommunala tjänstemännen höll sig i bakgrunden och stöttade när det behövdes.

Jag intervjuade fritidsledare Kerstin Bengtsson på plats i Hasslarp. Hon var full av entusiasm och tilltro till att byinvånarna själva hade kunskap och makt att åstadkomma förändring i sin by. Hon själv och hennes kollega skulle hålla sig i bakgrunden och hjälpa till när det behövdes, men hon var noga med att poängtera att initiativ och arbete skulle komma från invånarna själva. Utifrån den prioriteringslista som formulerades på det allra första stormötet i

byn bildades flera aktivitetsgrupper som skulle ta itu med olika frågor, bland annat ett kafé eller samlingslokal tillgänglig för byinvånarna, kanske främst ungdomar. Moderkommunen Helsingborgs ointresse för byn toppade listan över problem man ville göra något åt. Även mc-gänget Hells Angels fäste i samhället och den pågående rivaliteten med mc-gänget Bandidos i en närliggande by fanns med högt upp på listan. Det så kallade mc-kriget var nog också orsaken till att bildandet av byföreningen och kallelsen till stormötet fick oväntat stort mediautrymme då många trodde att Hasslarps så att säga skulle bli ett nytt Borby där byinvånarna tog saken i egna händer och drev bort icke önskvärda grannar.

Byföreningen var 1996 ännu inte formellt bildad med styrelse etc. Ett informationsblad, kallat Byabetan, hade dock producerats för att hålla invånarna uppdaterade om vad som skedde i omgivningarna. Planer fanns på att söka bidrag för verksamheten från fonder, stiftelser och kommunen samt ta in medlemsavgifter i den framtida föreningen. Enligt min respondent var tidigare fackföreningen på det nedlagda sockerbruket den enskilt största föreningen i samhället som organiserade folk. Övrigt föreningsliv var okänt för henne, vilket jag tolkade som att det var ganska obetydligt.

Enligt Kerstin Bengtsson var det övergripande målet med hennes initiativ och kallelse till stormöte inte att förändra den reella situationen i samhället utan istället samla byinvånarna som klagade på olika saker i sin omgivning och visa på att de tillsammans faktiskt kunde åstadkomma en förändring. Stärka engagemanget och handlingskraften hos de det faktiskt berör, få en starkare bygemenskap och en ort att gemensamt vara stolta över (Hulth, 1996).

3.3.2 2006 – Byförening att räkna med

Peter Pedersen, ordförande i föreningen Byabetan, har varit med sen starten 1996. När jag ber honom beskriva verksamheten idag börjar han med att nämna ungdomsverksamheten. Varje onsdagskväll under de senaste tio åren har föreningsmedlemmar varit på plats i föreningslokalen för att hålla öppet för ungdomar som vill spela spel, biljard och umgås. En tanke har varit att kunna erbjuda ungdomarna verksamhet i Hasslarps så de inte behöver åka in till Helsingborg på kvällarna. Pedersen uppger dock att det har varit svårt att få föräldrar att ställa upp, och ännu svårare nu på senare år:

Det är alltid svårt när man bedriver ideell verksamhet alltså. Man får ju böna och be till föräldrar och alla människor är ju alltid jätteupptagna. Och de förstår inte vikten av detta egentligen.

Pedersen är säker på att satsningen på ungdomarna har lett till minskad skadegörelse i Hasslarp:

För vi har levt efter det måttet hela tiden att när barnen är inne i lokaliteterna så ska det vara som om de är hemma hos sig själva. Vi har varit stenhårda på det, uppför de sig inte så åker de ut. Jag tror det har gett resultat.

Förutom den regelbundna ungdomsverksamheten arrangerar föreningen också bland annat loppmarknader och luciafirande.

Föreningen har själv stått för upprustning av lokalen och sköter löpande underhåll liksom skaffar inventarier och utrustning. Detta gör också att bybefolkningen känner mer samhörighet när man jobbar tillsammans för en gemensam sak och kanske beror det också på det faktum att man själv har hjälpt till att ställa i ordning att saker och ting fått vara fredade från stöld och skadegörelse.

Genom en överenskommelse med Helsingborgs kommun behöver föreningen inte betala någon hyra. Finansieringen av verksamheten består mestadels av medlemsavgifter och verksamhetsbidrag från kommunen. Omkring 150 hushåll i Hasslarp och Kattarp är medlemmar, vilket är betydligt färre än antalet hushåll totalt:

Och det tycker man är lite synd faktiskt. (...) De inser inte vikten av det här med att man har en stark byaförening, om man ska in och fajtas mot Helsingborgs kommun till exempel. När man vill ha gjort vid saker och ting här ute på landet så krävs det.

Pedersen berättar stolt vidare att föreningen Byabetan har fått flera efterföljare i byarna runt Helsingborg. Vad gäller motstånd anar Pedersen att inte alla inom Helsingborgs kommun är förtjusta över att föreningen slipper betala hyra för lokalen:

För de räknar pengar och de tycker att 130 000 [vilket enligt en uppskattning skulle vara årshyran för lokalen] är jättemycket pengar. Men i det stora hela tror jag inte att 130 000 är så mycket pengar.

Pedersen återkommer ofta till problemet med att engagera folk i aktiviteter som byföreningen arrangerar. Det är de sju ledamöterna i styrelsen som gör det mesta. Efter stormötet 1996 då en interimsstyrelse bildades har föreningen haft traditionella årsmöten varje år:

Ett tag hade vi till och med medlemsmöte då vi försökte förmå folk till att komma med synpunkter och grejer, vi tyckte liksom att det var de som skulle förse styrelsen med arbete. Folk har inte tid. Folk som har jobb, de har så mycket jobb så när de kommer hem så bara vill de vara lediga. Jag tror det blir värre nu framåt i tiden. (...) Nu börjar jag också känna att andra kan få ta fatt rodret så att säga. Jag har lagt oerhört mycket tid på detta här.

När jag intervjuade initiativtagaren Kerstin Bengtsson för tio år sen så var just moderkommunen Helsingborgs ointresse för Hasslarps den fråga som kom högst på prioriteringslistan över klagomål och det område den nya föreningen bestämde sig för att börja se närmare på. Pedersen anser också att samarbetet med Helsingborgs kommun förbättrats genom åren, främst med bildningsnämnden. På frågan vad Pedersen tycker är föreningens mål och syfte idag svarar han:

Vår vision när vi startade detta var ju att folk inte skulle säga Hasslarps hur kan man bo där, utan tvärtom oh här vill jag flytta ut, här vill vi bygga. Vi skulle vilja få kommunen att ta steget fullt och börja göra bebyggelse härute, helst av allt bygga ihop Hasslarps och Kattarp. Det har väl varit vårt huvudmål egentligen. För så som det är så ligger Hasslarps Kattarp väldigt centralt här i Skåne. (...) Vi hoppas på att vi kanske har lyckats få kommunen till att komma till insikt, de måste börja tycka att Hasslarps det är inte helt fel.

Pedersen fortsätter med att berätta om ett konkret exempel när byföreningen agerade i sina medlemmars intresse: när renhållningsbolaget Sita ville starta renhållningsverksamhet på ortens gamla sockerbruk. Efter möten och protester vann föreningen striden och företaget fick dra sig tillbaka. Många uppskattade föreningens engagemang i frågan:

Ibland behövs det ju nåt ont för att man ska få nåt gott så att säga. (...) Men jag hoppas ju inte att det ska behöva gå så långt utan jag hoppas att det här ska vara ett kontinuerligt arbete och det ska vara ett samarbete med Helsingborgs kommun och att det ska föras relationer med andra byaföreningar och att man ska försöka få det till att växa framåt och bli bästa möjliga av det. (...) Jag kan bara hoppas på att byaföreningen kommer att fortsätta för det är så oerhört viktigt att det finns.

3.4 Tving

Tving är centralort för en stor del av norra Karlskrona kommun i Blekinge län, beläget ca 27 km från tätorten Karlskrona. År 2007 bodde drygt 1200 personer i Tvings församling (www.karlskrona.se). Tvingbygdens samhällsförening organiserar medlemmar boende i Tving med omkringliggande byar.

3.4.1 1996 – Gammal byförening, ny fråga

1996 firade Tvingbygdens samhällsförening tjuugoårsjubileum. Aktiviteterna bestod av årliga återkommande arrangemang som Tvings marknad, valborgsmässofirande, midsommarfest samt lucia med julbasar. Fram till 1996 hade föreningen inte tagit i några andra frågor direkt, även om man haft synpunkter på t ex bussförbindelserna med Karlskrona. Under 1996 fick dock ordföranden i samhällsföreningen, min respondent Ann-Kristin Petersson, och andra ledamöter i styrelsen ta emot upprepade klagomål från oroliga bybor som upplevde obehag av en grupp missbrukare och kriminella som flyttat till Tving. Samhällsföreningen bestämde sig då för att ta problematiken på allvar och samlade invånarna till stormöte i Tvings Folkets Hus med representanter från polis, socialtjänst, arbetsförmedling samt kommunalrådet på plats. Samhällsföreningen hade sedan tidigare bra kontakter med styrande politiker genom norra kommunalrådet där flera föreningar från kommunen fanns representerade.

Stormötet resulterade i att en mindre arbetsgrupp bildades med representanter från flera föreningar i Tving, polisen och socialtjänsten. Arbetsgruppen avsåg att träffas kontinuerligt och planerade att driva frågan vidare med t ex temakvällar för allmänheten. Syftet var att förhindra att missnöjet tog sig våldsamma uttryck liknande det som hänt i Borrby.

Ordföranden för samhällsföreningen uttryckte inte att målet med engagemanget mot de inflyttade missbrukarna var att få bort dem från byn utan snarare att de skulle få ordentlig hjälp och rehabilitering så de kunde leva tillsammans på lika villkor och enligt samma normer så gamla inte behövde vara rädda för inbrott och barnfamiljer inte behövde vara rädda för att råka ut för rattfyllerister. Strax efter stormötet på Folkets Hus började dock flera personer i den utpekade gruppen att avtjäna fängelsestraff, vilket gjorde att lugnet åter sänkte sig över samhället (Hulth, 1996).

3.4.2 2006 – ”Nu har vi inte ens en valberedning”

Tvingbygdens samhällsförening bildades på 70-talet för att ta tillvara bygdens intressen gentemot Karlskrona kommun. En fråga som fortfarande hålls levande genom att föreningen kämpat för att få behålla Tving som sin postort. Styrelseledamot Ulla Jeansson från Tvingbygdens samhällsförening kommer snabbt in på svårigheten med att engagera medlemmar för föreningens olika aktiviteter. Föreningen har nyligen haft en uppskattad pubafton, men den planerade föräldradagen fick utgå på grund av för få aktiva:

Styrelsen har ju fått göra allt. (...) Då blir man ju rätt så mättad till sist och, ja, det har inte varit så många medhjälpare. (...) Det är ju inte bara det roliga som ska vara utan det är ju andra frågor som ska drivas också. Det är ett problem.

Jeansson fortsätter med att redogöra för hur svårt det är att hitta ledamöter till styrelsen, att hålla kommunikationen och entusiasmen igång. Nuvarande ordföranden kommer till exempel inte att sitta kvar efter detta år. Någon efterträdare verkar inte heller finnas:

Inte i dagens läge har vi inte hittat någon. Och det är ju så att eftersom man tillhör de sista entusiasterna så vill man ju hitta någon som kan föra det här vidare, man vill ju inte bara att det ska gå i pottan.

Men trots Jeanssons självkritik mot föreningen förekommer ändå en del verksamhet, t ex luciafirande tillsammans med kyrkan och man har tagit upp frågor som berör belysning, övergångsställen och annat med kommunen. Samhällsföreningen är därutöver fortfarande med i den sammanslutning som består av norra kommundelens hembygds- och samhällsföreningar och som blir inbjudna av Karlskrona kommun att diskutera viktiga frågor

emellanåt. Jeansson ser positivt på samarbetet och tycker att kommunrepresentanterna lyssnar på föreningarna i de här frågorna.

Jeansson uttrycker dock att kyrkans verksamheter kräver en hel del människor och engagemang, men när jag påstår att det är konkurrens om engagemanget vill hon inte riktigt hålla med:

Jag kan inte säga att det är konkurrens, det kan man väl inte säga, men man försöker hitta personer överallt och hittar man nån så blir genast den personen engagerad i nästa förening och så är man med i flera föreningar på en gång.

Samhällsföreningen finansierar sin verksamhet med medlemsavgifter och med bidrag som vissa föräldrar får av kommunen för att de nattvandrar i Karlskrona. Föräldrarna skänker bidraget på 2000 kr per gång vidare till föreningen.

Jag får aldrig något riktigt bra svar från Jeansson på frågan varför hon ägnar sig åt föreningen så helhjärtat fortfarande när hon ändå är ganska besviken på att det inte finns så många andra engagerade. Kanske hör det ihop med att hon och hennes man varit med från starten och sett det engagemang som en gång funnits:

Från början var det väldigt uppåt, det var till och med en miljösektion, den dog väldigt fort. (...) Och sen var det en kultursektion och så en aktivitetssektion. (...) Och idag ska du veta har vi inte en valberedning ens. Det är inte helt enkelt alltså när en styrelse som inte är så många ska även försöka köra arrangemang och samtidigt driva samhällsfrågor och allt det här så blir det väldigt tungt. Så plötsligt går luften ur än den ena än den andra.

Jeansson är också den enda som är kvar och som har funnits med under en längre tid. Hon tycker det är viktigt att samhällsföreningen finns kvar av samma orsak som den en gång bildades – för att ta tillvara bygdens intressen utanför tätorterna Karlskrona och Ronneby. ”Jag tillhör ju som sagt de sista entusiasterna. Jag försöker ju med näbbar och klor hitta här så vi kan överleva på ett eller annat sätt.” Förutom problem med kontinuitet inom styrelsen tycker Jeansson också att det är ett problem att föreningen inte har någon egen lokal:

När det gäller Folkets Hus så kostar det pengar, även om det inte kostar så förfärligt mycket så kostar det dock pengar. Och man ska boka tider och det ska vara det ena och det andra, just det här administrativa tar väldigt mycket tid.

Men trots allt, med nyinflyttade som ser saker på annat sätt ”är det en väldigt bra anda idag, det finns andra som verkar inom skolans område, lite yngre som ser problemen på annat sätt”.

3.5 Slutsatser från 1996 års studier

I ”När man blir tillräckligt förbannad...” (Hulth, 2006) förs resonemanget att den gemensamma nämnaren för de olika byinvånarnas initiativ till engagemang var olika myndigheters ovilja att lyssna och statliga/kommunala representanters icke-agerande som drev på processen. Filosofen Michael Walzer uttrycker det som att för många beslut och initiativ kommer från staten och människor därför kräver större inflytande och deltagande i de beslut som berör dem. Jag använde i uppsatsen även teorier om ut- och indefiniering samt isolerande argument från Thomas Mathiesen, och menade att det inte enbart var negativt att använda isolerande argument från aktionsgruppernas sida då det ger mer uppmärksamhet att exemplifiera med verkliga människooöden än att bara diskutera generellt kring t ex flyktingpolitik eller kriminalvård. Slutligen argumenterade jag för medborgarinitiativ som en viktig del i en demokrati så länge engagemanget bedrivs med legala metoder. Annars är risken för utdefiniering och isolering alltför stor.

4. Varför engagemang?

4.1 Det personliga motivet – mikronivå

Anledning till engagemang skiftar naturligtvis från person till person. Insamlingen av pengar till familjerna Sincari eller till de dömda genom stödgruppen i Borrbby är bra exempel på engagemang på mikronivå – jag stödjer dem ekonomiskt för att jag bryr mig om dem personligen. Även övrigt stöd i form av t ex besök är också exempel på personligt engagemang på mikronivå. Den gemensamma nämnaren för mina undersökta grupper var dock att byinvånarna kände sig åsidosatta, att ingen lyssnade på dem, när de försökte få diverse makthavare och myndigheter att göra något åt en, som de uppfattade, orättvis och problematisk situation. Till slut tog några drivande krafter initiativ till engagemang på egen hand i byn, med mer eller mindre framgångsrika resultat.

Samtliga respondenter framhåller att sammanhållningen i byn blivit bättre efter det engagemang den lokala gruppen satte igång. Invånarna har snabbt skaffat sig information på informella sätt, t ex genom att det blivit allmänt känt vilka personer som var drivande eller genom att gruppen satt upp lappar vid den lokala affären eller posten. Jag tolkar också intervju svaren som att människor kommit varandra närmare på så sätt att den utlösande händelsen i byn gjort att man oftare stannat upp och pratat med varandra på ett naturligt sätt som inte skett tidigare i samma utsträckning. En bidragande orsak är naturligtvis att mina undersökta orter har relativt låga invånarantal och en grupp individer som utför något uppmärksammat arbete därför snabbt blir kända.

Enligt forskarna Lars-Erik Olsson, Lars Svedberg och Eva Jeppsson Grassman (2005) ser engagemang ut att födas hos individen utifrån de sociala arenor där hon exponeras. Därutöver bör hon ha en socioekonomiskt stabil grund att stå på (se kap 2.1.1). Familjerna Sincari är intressant i denna diskussion eftersom de per definition som invandrare torde ha tillhört en socioekonomiskt svag grupp. Men den breda kontaktytan främst gällande barnens aktiviteter i och utanför skolan gjorde att de ändå snabbt blev en integrerad del av samhället. Det hade varit intressant att få svar på om en invandrarfamilj utan den sociala arena som Sincaris hade hade fått samma stöd av lokalbefolkningen i en liknande situation. Ordföranden i Sincaris vänner Gunnel Linné kommenterar:

Jag tror inte att en liknande situation kan uppstå igen, det tror jag inte. Det här hade ju en alldeles speciell start, genom att de var ju sammanlagt tio barn som gick i skolan, vet du tio barn de har ett oerhört nätverk. Med familjer, ungar, föräldrar och alltihopa det här. Också föräldrarna var ju sociala och integrerade sig så lätt i samhället, ställde upp i olika sammanhang och så vidare. Så hade de ju så snabbt blivit en del utav oss. Sånt händer ju inte nu igen, jag skulle knappast tro det.

I Hasslarp och Tving fanns kunskap i byn om hur man kunde gå tillväga med sina respektive problem genom professionella kommunaltjänstemän i Hasslarp och en erfaren samhällsförening i Tving. De båda gruppernas sociala arenor får anses väl tillgodosedda genom detta. I Borrby däremot fanns ingen etablerad grupp som tog tag i den problematik byn upplevde och initiativtagarna fick heller ingen hjälp av tjänstemän. Därför tog det också längre tid för gruppen i Borrby att hitta ett fokus och börja arbeta efter en strategi. Det var

också först när de anlidade ett juridiskt ombud som de fick veta vart de kunde vända sig med t ex en JO-anmälan.

4.2 Samspelet mellan individen och gruppen – mesonivå

Jag har själv ofta stött på förklaringar till engagemang för organisationens skull snarare än sin egen eller den ideologiska frågan. Ulla Habermann sammanfattar plikt känslans paradox i uttrycket ”frivilligt arbejde lever af lyst og dør af pligt” (Habermann, 2001, s 186). Och ändå kommenterar flera av mina respondenter just det faktum att de mer eller mindre utför det frivilliga arbetet av plikt och för att det inte finns några andra som hjälper dem.

Är det priset man får betala för stabil gemenskap? Engagemang och personliga uppoffringar kan aldrig mätas rättvist och det måste alltid finnas några drivande själar i ett frivilligarbete. Enligt Lundbergs definition krävs regelbundna träffar för att hålla den stabila gemenskapen vid liv och t ex planera kollektiva aktioner. Detta uppstår dock inte av sig självt utan kräver planering; att någon bokar möteslokal, bjuder in, planerar aktiviteter under året, författar utkast till debattartiklar och insändare etc. Och det är väl just sådana ”småsaker” som kan bränna ut den mest ihärdiga eldsjäl om man inte turas om. Jag hittar dock inget längre resonemang kring detta i Lundbergs avhandling förutom i avsnittet om organisation som en del av stabil gemenskap och då nämner han det i förbifarten som att ”administrativa uppgifter upplevs ofta som betungande och delvis meningslösa” (Lundberg, 2005, s 142). Mina egna erfarenheter och tolkningar av de intervjuvar jag fått från mina respondenter styrker dock tanken att det är de så kallade småsakerna som kan ta död på det mest livaktiga engagemang om man inte hjälps åt.

I Hasslarp och Tving uppehåller sig respondenterna under mina intervjuer en hel del kring det egna personliga engagemanget kontra vad andra föreningsmedlemmar gör (eller snarare inte gör), men tyvärr ofta i negativa former som t ex när ordföranden i föreningen Byabetan uttrycker att ”nu börjar jag också känna att andra kan få ta fatt rodret så att säga. Jag har lagt oerhört mycket tid på detta här” eller när ledamoten i samhällsföreningen i Tving konstaterar att ”eftersom man tillhör de sista entusiasterna så vill man ju hitta någon som kan föra det här vidare, man vill ju inte bara att det ska gå i pottan.”

Jag tror på Malin Gawell (2005) när hon konstaterar att den svenska folkrörelsemodellen är på utgående vid bildande av nya föreningar, grupper, nätverk etc. Nya informationskanaler och mötesplatser som t ex internet skapar andra möjligheter att träffas, ha kontakt, uppmärksamma en fråga eller en ideologi. Jag tvivlar heller inte på att de som sedan länge haft ett engagemang i en traditionell folkrörelse kan känna sig hotade av detta av flera skäl. Det är därför intressant att konstatera att i den by där föreningslivet blomstrade, Åsele, uppstod ett spontant, till en början oorganiserat, engagemang för invandrarfamiljerna. Det var först när pengar började samlas in till familjerna som de engagerade bildade en förening för att strukturera upp verksamheten och kunna ha en ordentlig kontroll och redovisning av de insamlade medlen. Man hamnade så att säga i det läge man kände till bäst – föreningsformen.

I Borrby bildades dock aldrig någon regelrätt medlemsförening utan stödgruppen kvarstod med sina sex individer som förde bybefolkningens talan. Om man hade valt att kanalisera engagemanget i föreningsform kanske föreningen hade funnits kvar än idag ett decennium senare – kanske som Borrby byförening? Det är ju trots allt svårare att lägga ned en etablerad förening än en löst sammanhållen stödgrupp eller nätverk, vilket kanske är orsaken till att man i Hasslarp och Tving envist jobbar vidare för att byföreningarna ska leva vidare.

När samhällsföreningen i Tving åtog sig uppgiften att föra byinnevånarnas talan kunde de använda redan upparbetade kanaler för påtryckning, t ex organet för samverkan föreningar emellan i Karlskrona kommun. De behövde inte bilda ett nytt forum för en enskild fråga. Detta gjorde kanske att de blev lyssnade på i högre utsträckning. I en by som Borrby däremot fanns inga etablerade föreningar som kunde föra byinnevånarnas talan. Den stödgrupp som bildades efter de avgörande händelserna då en kriminell och missbrukande man kördes ut ur byn kan beskrivas som nydanande då inget liknande funnits i byn sedan tidigare. Avgörande var också att man redan från början uttalade att stödgruppen skulle läggas ned då saken var utagerad.

I Åsele är min respondent något förvånad över att arbetet för familjerna Sincari kunnat pågå under så lång tid med så pass gott resultat, både ekonomiskt och socialt. Inte heller där var tanken att föreningen skulle överleva frågan, men eftersom verksamheten kunnat hållas levande under så lång tid har man inte ansett sig vara klar eller ha uppnått målen förrän ungefär vid intervjutillfället hösten 2006. Föreningens verksamhet håller därför först nu på att långsamt avvecklas.

Med stöd av Lundbergs (2005) teorier om ledig och stabil gemenskap skulle jag vilja hävda att stödgruppen i Borrby och Sincaris Vänner i Åsele är sprungna ur ledig gemenskap. På båda orter reagerade ett antal medborgare över vad de ansåg som en orättvisa i samhället. Deras åsikter speglades hos varandra och gemenskapen uppstod i nuet kring den aktuella händelsen. Aktivitet uppstod när de, med Lundbergs ord, genom en moralisk impuls gemensamt och handgripligen började agera. Aktivitetsgruppen i Åsele omformades så småningom till något som mer liknar en stabil gemenskap genom att en förening bildades. Där kan man vara medlem och föreningen har någon form av ideologisk plattform, man träffas regelbundet för gemensamma aktiviteter och agerar kollektivt på samhällsnivå. Stödgruppen i Borrby hann aldrig omvandlas till någon stabil gemenskap innan engagemanget upphörde. Det var heller aldrig något uttalat syfte hos stödgruppen att överleva som förening eller liknande.

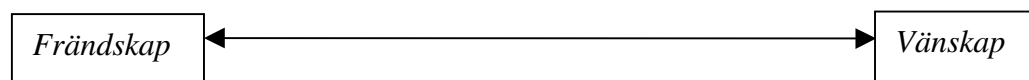
Byföreningarna i Hasslarp och Tving är exempel på stabil gemenskap. Enskilda personer och hushåll kan vara medlemmar, man träffas regelbundet över tid och man agerar kollektivt på samhällsnivå.

Enligt Lundbergs definition skall medlemmarna i en stabil gemenskap även känna *tillit* till varandra; i ett större organisatoriskt sammanhang kan inte alla medlemmar känna varandra till person, men vetskapen om att man delar en ideologi, livsåskådning eller liknande gör att man i de sammanhang den stabila gemenskapen fungerar ändå känner tillit till varandra. Man har en gemensam (värde)grund och alla som omfattas av den eller delar den vet vad den innehåller och står för. Det skapar en trygghet i sammanhang där även mer anonyma medlemmar möts (Lundberg, 2005, s 167ff).

Medlemmarna i byföreningarna i Hasslarp och Tving kan utifrån sett tyckas ha förutsättningar att uppnå stark tillit till varandra inom de respektive föreningarna; byföreningen samlar en stor del av befolkningen i en relativt liten ort där igenkännandet kan antas vara stort byborna emellan, man engagerar sig i sakfrågor som berör de flesta i närsamhället och företrädarna för föreningarna har god lokalkännedom. Ändå uttrycker de jag intervjuat för båda byföreningarna en trötthet och uppgivenhet när aktivitet och engagemang kommer på tal.

Kan det vara så att lite mer lust behöver infinna sig i engagemanget för att locka flera? Och hur åstadkommer man det i så fall? Lundberg uppehåller sig i sin avhandling en del kring

begreppen *frändskap* och *vänskap*, där det förra begreppet står för igenkännande och liknelse vid en del av personens egenskaper medan det senare begreppet står för igenkännande och omtyckande av hela personens karaktär (ibid, s 175ff). Om jag tillåter mig att luckra upp Lundbergs definitioner en aning och ser dem som extremer på en vågrät linje kan jag använda mig av dessa formuleringar när jag tittar närmare på de fyra grupper jag undersökt.

Till att börja med konstaterar jag att de ursprungliga frågor som engagerade många bybor när Hasslarps byförening bildades inte är aktuella längre. Vissa är uppfyllda, t ex bättre samarbete med Helsingborgs kommun, och andra är inte lika relevanta längre, t ex mc-kriget mellan Bandidos och Hells Angels. Om jag då påstår att de bybor som fortfarande är medlemmar i Hasslarps byförening känner mer frändskap med varandra och frågorna som bedrivs så menar jag att det kanske inte finns så mycket som engagerar byborna på orten idag. Antingen är man nöjd med sakerna som de är eller så bryr man sig inte. Men för tio år sedan var det en annan stämning och engagemanget i byföreningen bidrog till att man närmade sig vänskapsextremen. Troligen var det också så att vänskapen mellan bybor gjorde att föreningen överhuvudtaget bildades. Nöten att knäcka för Hasslarps byförening skulle i så fall vara att hitta nya frågor som berör lokalbefolkningen på samma sätt som frågorna gjorde för tio år sedan.

Samhällsföreningen i Tving liknar den i Hasslarp, med det undantaget att den existerat mycket längre. Men om man kan se åren i mitten på 90-talet som en blomstringsperiod då många lockades att gå med i föreningen så finns ytterligare likheter med Hasslarp eftersom den fråga som var aktuell då och som gjorde att föreningen finns med i min undersökning från 1996 var just en fråga som engagerade ett stort antal bybor. Vänskapsbanden mellan grannar och ortsbefolkning enade dem mot de personer som störde friden i bygden och samhällsföreningen tog tag i frågan på ett föredömligt sätt. Idag tycks föreningen, liksom i Hasslarp, ha svårt att hitta gemensamma beröringspunkter som engagerar människor på samma sätt och pendeln svänger åter mot frändskap i bygden. Den gemensamma nämnaren är fortfarande bygdetillhörigheten, men frågan är om den är tillräckligt stark för att motivera människor att lägga ned dyrbar fritid på ett engagemang som inte lockar?

Stödgruppen i Borrby utvecklades ur vänskapsrelationer där vänner, bekanta och grannar till gärningsmännen ställde upp och stöttade under pågående rättsprocesser. Särskilt talesmännen för stödgruppen anser jag delar en vänskap sinsemellan, medan övrig ordsbefolkning möjligtvis befinner sig mer åt frändskapshållet då de endast har en fråga gemensam och talesmännen delger dem information under tidens gång. I Borrby faller det sig också naturligt att både vänskaps- och frändskapsband upphör när stödgruppen slutfört sitt arbete och gärningsmännen kan återgå till sina normala liv.

I Åsele uppstod aktiviteten runt familjerna Sincari ur djupa vänskapsförhållanden; de aktiva var vänner med familjerna och också vänner med varandra. Det faktum att de engagerade fortfarande höll kontakten med familjerna Sincari i Turkiet var en förutsättning för att vänskapen och därmed också aktiviteten skulle fortsätta även efter utvisningen. Att man valde att starta en förening och därmed *stabilisera gemenskapen* tolkar jag mest som en formsak för att lättare kunna administrera gåvor och dylikt, inte för att man var rädd att engagemanget skulle upphöra.

Lundbergs begrepp *gemenskapliga nav* kanske bäst belyses i en idéburen organisation och har möjligtvis inte samma dignitet i de aktionsgrupper jag undersökt, men jag vill ändå hävda att det finns gemenskapliga nav även i de grupper jag granskat. I Borrby och Åsele, de orter där engagemanget uppstod som en direkt följd av en omtumlande händelse, kan man se själva händelsen i sig som det gemenskapliga navet. Det utgör då också den moraliska impuls som gjorde att människor började engagera sig. Men man skulle också kunna vidga perspektivet och se att det gemenskapliga navet i Borrby kretsar kring rättvisa (byborna upplevde sig orättvist behandlade av myndigheter) och lag och rätt. Företrädarna för stödgruppen medger att det de unga männen gjorde mot fridstöraren var att gå för långt i sin iver att driva bort honom från byn, men handlingarna i sig (rubricerade som bland annat mordbrand och som de senare också blev dömda för) kontra det faktum att flertalet bybor kände en lättnad när fridstöraren drevs från byn torde ha gett upphov till en del tankar och samtal kring vad som var rätt och fel under processens gång. Eller också kan man snäva in begreppet och se återuppbyggnaden av det uthus som stacks i brand som ett tillfälligt gemenskapligt nav för stödgruppen och dess sympatisörer att samlas kring – både ekonomiskt och handgripligen.

I Åsele var det också missnöje med myndigheternas agerande som fick byborna att aktivera sig. Men där framgår tydligare att man också fört en diskussion med ansvariga politiker och

migrationsverket. Därmed framstår diskussionen om flyktingpolitik i allmänhet som det gemenskapliga nav som samlade krafterna i Sincaris Vänner. Ett mer konkret gemenskapligt nav var förstas kyrkan i byn som under 16 månader fungerade som samlingsplats för många av Åseles barn och ungdomar.

De två mer etablerade byföreningarna för till sin natur en mer allmänt hållen, ständigt pågående, diskussion kring byns väl och ve. Detta kan också utgöra ett gemenskapligt nav som samlar medlemmarna om jag tolkar Lundberg rätt, men under den tioårsperiod jag tittat på har det framträtt ett par frågor som samlat lokalbefolkningen vid ett visst givet tillfälle och som då utgjort det gemenskapliga navet under en viss tid; i Hasslarp gällde det starten på byföreningen och de frågor samt lokalen som var aktuell då. Under intervjun med ordförande Pedersen framkom som exempel också en tvist med renhållningsbolaget Sita som byföreningen drev och som engagerade många under den tid diskussionen pågick. I Tving var den aktuella frågan den växande kriminaliteten på orten för tio år sedan. Idag verkar det vara svårt att hitta det gemenskapliga navet, även om styrelsen gör tappra försök med familjedagar, pubaftnar och liknande. Kanske är det ett nytt lockande gemenskapligt nav som fattas för att samhällsföreningen skall växa sig stark igen.

4.3 Det omgivande samhällets roll för engagemanget – makronivå

Lundberg använder begreppet *förmedling* som en beståndsdel i stabil gemenskap. Med förmedling menar han ”att träda in i det gap som uppstår mellan individuella människor och samhället i stort, till exempel staten” (Lundberg, 2005, s 152). I sin avhandling resonerar han kring sina respondenters vilja att hjälpa andra, att föra ett medmänskligt engagemang inom ramen för sina respektive rörelser. I de fall jag undersökt finns också inslag av förmedling, kanske tydligast i aktionsgrupperna i Åsele och Borrby. Den grupp som uppstod på respektive ort fyllde mellanrummet mellan vad befolkningen på orten upplevde som rättvist och vad myndigheterna gjorde för dem. När det gäller aktiviteten i byföreningarna i Hasslarp och Tving kan begreppet *förmedling* användas i dess mer traditionella betydelse genom att företrädare för föreningarna de facto förmedlar bybornas och medlemmarnas uppfattning om saker och ting till beslutsfattare och makthavare inom myndigheter och kommunförvaltning.

I Hasslarp var målet från början att bilda en byförening för att tillvarata byns intressen gentemot moderkommunen Helsingborg. Vid allra första mötet 1996 fick de närvarande

invånarna lista de punkter de tyckte att föreningen skulle börja jobba med – ett utmärkt exempel på det Gawell (2005) skriver om ofärdiga strukturer och arbetssätt. Att föreningen Byabetan nämns i Helsingborgs kommuns informationsbroschyr (2004) som en viktig aktör tycker jag visar på att den process som sattes igång när byföreningen bildades inte bara påverkade byinvånarnas uppfattning om sig själva och sin by utan processen med den framväxande nya föreningen påverkade också direkt sin omgivning. Och eftersom det övergripande målet för byföreningen varit att få upp kommunens ögon för Hasslarp kan konstateras att de verkligen lyckats i det avseendet.

Samhällsföreningen i Tving bildades på 70-talet just för att tillvarata bygdens intressen gentemot moderkommunen Karlskrona, t ex att få behålla sin egen postort. Min respondent från Tvings samhällsförening verkar emellanåt ganska uppgiven avseende den brist på engagemang hon tycker andra medlemmar uppvisar, men ser kanske inte samtidigt att föreningen ändå fortfarande fyller en funktion just avseende ursprungsidén med att tillvarata bygdens intressen gentemot kommunen. Det faktum att föreningen funnits i drygt trettio år kan ju också göra att de inblandade aktiva medlemmarna blir hemmablinda och inte ser att de kontakter och det arbete de utför faktiskt ger resultat.

Wohlgemuth (2006) kommenterar i sin avhandling det flera andra forskare före honom konstaterat – att föreningslivet är en demokratiskola (se kap 2.1.3). I de fyra grupper jag undersökt finns genom deras faktiska engagemang tecken på demokratisk skolning och att de lärt sig demokratins spelregler under arbetets gång. Mina respondenter i Åsele från 1996 uttrycker tydligast vad engagemanget betytt för främst de aktiva ungdomarna vad gäller skolning i demokrati (Hulth, 1996, s 15).

Talesmannen Nils-Åke Borg har efter händelserna i Borrby 1996 engagerat sig politiskt i Österlenpartiet och sitter numera i kommunfullmäktige. Han förnekar inte att han kan ha haft draghjälp i valet i och med att han blev en känd person genom stödgruppen. När jag tio år efter den första intervjun frågar honom om kontakter med politiker och om stödgruppen tycker att de fick den uppföljning de blev lovade efter händelserna 1996 skrattar han lite förläget och menar att han inte kan säga något negativt om politiker nu när han själv har blivit en. Forskartrion från Sköndalsinstitutet kommenterar att ”det ofta finns en avsevärd skillnad mellan människors värderingar och deras faktiska handlande” (Jeppsson Grassman et al,

2005, s 8). Jag hoppas att det politikerförakt som fanns hos stödgruppen 1996 när de ansåg sig ha blivit förbisedda och bortglömda nu har nyanserats genom Borgs politiska engagemang.

Både de människor som engagerar sig i rörelsen och det omgivande samhället påverkas av den process föreningen eller gruppen sätter igång, vilket är synligt på samtliga de orter jag undersökt, kanske främst dock i Borrby och Åsele som i och med dessa händelser också haft mest medial uppmärksamhet. Samtidigt är det på dessa två orter frågan i sig kunde ha lyfts och diskuterats i ett större sammanhang om man velat och orkat – kriminal- respektive flyktingpolitik.

5. De sista entusiasterna – eller de nya pionjerna?

Föreningar och intressesammanslutningar kan till viss del diskuteras i form av utbud och efterfrågan – finns efterfrågan på verksamhet i en viss fråga uppstår tids nog någon form av organisering av engagemanget för att få ut mest nytta eller bäst budskap. Oavsett mål och avsikt med aktiviteten på de fyra orterna när det uppstod för tio år sedan har det pågående och/eller avslutade engagemanget varit betydelsefullt för de frivilliga, byn och samhället runtomkring. Vissa grupper har fått efterföljare på andra håll och andra har uppmärksammats nationellt. Kanske har engagemanget banat väg för nya aktivitetsformer på nya orter i framtiden?

Byföreningarna verkar dock drivas av en del dåligt samvete och nostalgi. Att bara hålla liv i en förening av nostalgiska skäl riskerar att blockera engagemang och bränna ut de aktiva. De företrädare jag intervjuat har båda gett intryck av uppgivenhet då de beskrivit vad som görs eller borde göras inom föreningen och hur få som ställer upp på aktiviteterna. Det är lätt att som utomstående komma med rådet att lägga ned verksamheten, låta föreningen vila ett tag, men jag vet av egen erfarenhet hur känslösamt det kan vara att avsluta sitt engagemang i en förening man lagt ned själ och hjärta i under flera år. Och som utomstående kan jag också konstatera att byföreningarna faktiskt har ett visst inflytande över de frågor de värnar om, kanske främst de respektive små byarnas intressen gentemot en stark moderkommun. Frågan är dock om de framgångarna är värda de personliga uppoffringar de relativt få ännu engagerade individerna lägger ned på engagemanget. Kanske är det tid att kliva åt sidan och låta andra bymedlemmar upptäcka vad engagemanget är värt och låta dem ta över. Alternativt

att man upptäcker att den tid och engagemang man lägger ned på sin byförening inte står i proportion till de resultat man uppnår och därför avvecklar verksamheten helt.

En förening där alla är överens om att avveckla verksamheten är Sincaris Vänner. Det hade varit intressant att följa hur relationerna mellan gruppmedlemmarna och familjerna de kämpade för utvecklades eller stagnerar efter nedläggningen av den formella föreningen. Kan den stabila gemenskapen transformeras till en mer ledig gemenskap? Och vad händer med frändskap – vänskapsförhållandena? Vad händer med relationerna människor emellan när de ingått i en stabil gemenskap under kortare eller längre tid och under kanske turbulenta förhållanden? Hur avslutas de mellanmännsliga förhållanden som mycket av engagemanget kretsat kring? Talesmannen för Borrby stödgrupp, Nils-Åke Borg, uttalar under intervjun att han gärna ställer upp och svarar på frågor om händelsen i Borrby så länge det behövs även om stödgruppen formellt sett är avvecklad. Men hur många aktivister kan tänka sig ett så livslångt åtagande? Representanterna från byföreningarna jag undersökt verkar på olika sätt vara på väg att dra sig ur sitt engagemang för föreningen – hur ser andra byinvånare på detta, särskilt om inga efterträdare finns? Jag tror att risken är överhängande att t ex ordföranden för föreningen Byabetan blir anklagad för att lämna föreningen och verksamheten vind för våg om han väljer att avgå innan nya intresserade kan tänka sig ta över rodret. Och på en liten ort som Hasslarp kan en sådan anklagelse säkert leva kvar länge.

När mitt eget engagemang som fredsaktivist upphörde efter några intensiva år på 90-talet var det svårast att lämna den sociala (stabila) gemenskap jag tillhört i lokalföreningen. Det är dock intressant att konstatera att när jag händelsevis råkar stöta ihop med någon av de medlemmar jag var aktiv i freds rörelsen tillsammans med, även om det gått flera år sedan vi sågs sist, så finns fortfarande tilliten kvar. Den värdegrund och gemensamma ideologi vi delade för drygt tio år sedan står fortfarande som en garanti för vem den människan är: någon jag kan lita på och känna gemenskap med. Det inger en sällsam och behaglig trygghet som jag tror är unik för de mellanmännsliga relationer som uppstår i stabila gemenskaper. Denna trygghet och känsla av samhörighet är sannolikt en förutsättning för att medlemmarna i en förening eller aktivitetsgrupp ska orka och vilja genomföra aktiviteter trots motstånd och små resurser. Kanske kan det kallas lojalitet, kanske godtrogenhet. Det viktiga är att fenomen som föreningsmänniskor och engagemang existerar – utan dessa skulle demokratin vara både fattig och tråkig.

Referenslista

Borrby's hemsida www.borrby.com (2007-12-29)

Byabetans, Hasslarps byförening, hemsida www.byabetan.se (2007-12-28)

Carlson, Peter *Fortsatta avfallsprotester i Hasslarps Helsingborgs Dagblads nätupplaga*, 2005-06-14

Elmberg, Erika *Kattarp-Hasslarps ser ljuset igen Helsingborgs Dagblads nätupplaga*, 2003-12-14

Falkengård, Christina (2006) *Tillbaka i Sverige för att bli läkare* Läkartidningens nätupplaga, nr 5, volym 103

Gawell, Malin (2005) "Några aspekter av entreprenörskap i det civila samhället. Processer nära människor där även det långväga kan vara nära". Bidrag i skriften Erik Amnå (red) *Civilsamhället – några forskningsfrågor* Riksbankens jubileumsfond i samarbete med Gidlunds förlag

Habermann, Ulla (2001) *En postmoderne helgen? – om motiver til frivillighed* Socialhögskolan; Lund

Helsingborg kommuns hemsida www.helsingborg.se (2007-12-29)

Hulth, Jenny (1996) "När man blir tillräckligt förbannad så blir man ju stark" – en uppsats om medborgarinitiativ i Åsele, Borrby, Hasslarps och Tving Socialhögskolan; Lund

Jeppsson Grassman, Eva; Olsson, Lars-Erik och Svedberg, Lars (2005) *Medborgarnas insatser och engagemang i civilsamhället – några grundläggande uppgifter från en ny befolkningsstudie* Sköndalsinstitutets forskningsavdelning; Stockholm

Johansson, Jan *Både skratt och tårar när Sincaris vänner jubilerade* Västerbottens-Kurirens nätupplaga, 2006-01-15

Karlskrona kommuns hemsida www.karlskrona.se (2007-12-29)

Karlsson, Mattias ”Hur kan vi bli behandlade så här?” Helsingborgs Dagblads nätupplaga, 2004-05-10

Lundberg, Anders P (2005) *Om gemenskap – en sociologisk betraktelse* Sociologiska institutionen; Lund

Lundström, Tommy (2004) *Teorier om frivilligt socialt arbete – En diskussion om forskningens läge och organisationernas framtid (Sköndalsinstitutets skriftserie nr 22)* Sköndalsinstitutets forskningsavdelning; Stockholm

Magne Holme, Idar och Krohn Solvang, Bernt (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder* Studentlitteratur; Lund

Simrishamn kommuns hemsida www.simrishamn.se (2007-12-29)

SOU 1993:82, Socialtjänstkommittén *Frivilligt socialt arbete. Kartläggning och kunskapsöversikt* Fritzes; Stockholm

Stadsbyggnadskontoret, Helsingborg Informationsbroschyr (2004) *Folkliv – ortsanalys för HASSLARP*

Wistrand, Daniel, ”Sincari – vi glömmar er aldrig” Tidningen Dagens nätupplaga, 2006-01-17

Wohlgemuth, Daniel (2006) *Den responsiva demokratin? Effekter av medborgarnas delaktighet i den lokala demokratin* Skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala

Åsele kommuns hemsida www.asele.se (2007-12-29)

Intervjuer

Nils-Åke Borg och Gunnel Persson, före detta talespersoner för Borrby stödgrupp, Borrby.
Radiointervju i fyra delar av Conny Lindström för SR Radio Kristianstad www.sr.se
(2007-12-29)

Nils-Åke Borg, före detta talesman för Borrby stödgrupp, Borrby.
Inspelad telefonintervju 2006-09-02.

Gunnel Linné, ordförande Sincaris Vänner, Åsele.
Inspelad telefonintervju 2006-09-09.

Peter Pedersen, ordförande föreningen Byabetan, Hasslarp.
Inspelad telefonintervju 2006-09-26.

Ulla Jeansson, styrelseledamot Tvingbygdens samhällsförening, Tving.
Inspelad telefonintervju 2006-10-15.

Utskrifter av telefonintervjuer lämnas på begäran.

Bilaga 1

Intervjumanual

Inledning

Börja med att ge en kortfattad resumé av vad jag skrivit om händelsen i c-uppsatsen.

Stämmer det?

Hur gick det sen? Hur många och vilka är på något sätt fortfarande aktiva i föreningen? Har några tillkommit eller försvunnit? Hur många därutöver sympatiserar med föreningen? Vad har de personliga relationerna med de andra i gruppen för betydelse för det personliga engagemanget?

Aktivitet i samhället

Är det samma personer som fortfarande är drivande nu (i den mån aktivitet gällande "min" händelse fortfarande finns)? Har aktiviteten förändrat sig, t ex blivit mer politisk, medlemmar engagerat sig i andra organisationer etc? Finns naturlig mötesplats för fortsatta aktiviteter?

Föreningen/Stödet

Är alla i samhället (fortfarande) positiva till engagemanget? Om inte, vilka är det inte och varför? Hur tar sig meningsskiljaktigheter uttryck? Finns ordförande, styrelse och liknande, har de valts av övriga "medlemmar" eller är de självutnämnda? Utgår kallelser till möten osv? Finns aktivitet i gruppen utanför själva "huvudgrejen", t ex mer sociala aktiviteter som fika, utflykter, temakvällar o d? Finns uppfattningen att det som rör engagemanget egentligen skulle skötas av myndigheter? Har föreningen någon ekonomi? Hur finansieras olika aktiviteter (bidrag, gåvor, egna medel)?

Syfte

Vad var det ursprungliga syftet med aktivitetsgruppen? Har syftet förändrats, i så fall till vad? Har något förändrats i sak (har händelsen som ledde till aktivitet utvecklats/förändrats)? Har engagemanget förändrats i samma takt, i så fall till vad? Arbetar man "för" eller "emot" någonting, eller kanske en neutralisering av ett fenomen?

Bilaga 1

Verksamhet/Mål

Vad är/var gruppens mål? Finns det något uttalat mål? Finns delmål? Har gruppen uppnått några sådana? Har alla samma idé om målet med verksamheten? Vad har hänt sen problemet lösts, finns aktivitet kvar? Erfarenhetsmässigt; kommer det att bli lättare eller svårare att engagera invånarna i något liknande i framtiden?

Kontakt med myndigheter, andra föreningar, media, o d

Finns kontakter med andra (liknande) föreningar i landet? Finns politikerkontakt? Finns kontakter med myndigheter, t ex arbetsförmedling, polisen, socialtjänsten? Hur behandlas engagemanget av kommunen och ev andra inblandade myndigheter?